

Bažas par VID tiesībām "pārmeklēt" nodokļu maksātāja informāciju

LETA

2011. g. 13. jūnijs

http://www.tvnet.lv/zinas/viedokli/381218-bazas_par_vid_tiesibam_parmeklet_nodoklu_maksataja_informaciju/print

Lielāks mazāks Mainīt teksta izmēru

Foto: flickr.com/h.andras_xms

Likumu Par nodokļiem un nodevām paredzēts papildināt ar normu, kas piešķir Valsts ieņēmumu dienestam (VID) ļoti plašas tiesības pēc būtības ļaujot "pārmeklēt" nodokļu maksātāja informāciju, kas ir plašākas tiesības, nekā konkrētas informācijas pieprasīšana, uzskata advokātu biroja "Sorainen" advokāti Jānis Taukačs, Agris Repšs un Andis Burkevics.

Resursi

No ēnu ekonomikas vēl šogad varētu iekasēt Ls 45 miljonus
Reālie ēnu ekonomikas apmēri valstī varētu būt 50-60%

Tiesības "pārmeklēt" nodokļu maksātāja informāciju

Minētā likuma 15.panta pirmo daļu iecerēts papildināt ar 12.punktu, kas noteiks: "Ja nodokļu maksātājs kārtā grāmatvedības reģistrus elektroniski, pēc nodokļu administrācijas pieprasījuma nodokļu revīzijas (audita) veikšanai nodrošināt iespēju piekļūt uzņēmumā esošajos datoros glabātajai grāmatvedības reģistros iekļautajai informācijai, kā arī citai informācijai, kas raksturo darbības, kuras ietekmēja vai varēja ietekmēt nodokļu aprēķinu un samaksu, nodrošinot iespēju to pārskatīt nodokļu administrācijas datu nesējā."

Kā panākt, lai VID neizmanto šīs plašās tiesības ļaunprātīgi

Advokāti norādīja, ka iecerētais papildinājums likumā aktualizē virkni jautājumu, turklāt šeit var vilkt zināmas paralēles ar Konkurences padomes tiesībām, veicot Konkurences likuma pārkāpumu izmeklēšanu. Tā ir, protams, likumdevēja prerogatīva piešķirt VID šādas tiesības, taču svarīgi ir, kā šo tiesību izlietošanā

panākt indivīda - nodokļu maksātāju, tai skaitā arī juridisko personu, - tiesību aizsardzību, proti, kā panākt, lai VID neizmanto šīs plašās tiesības ļaunprātīgi.

Kaut arī citās valstīs nodokļu administrācijas ierēdņiem ir ārkārtīgi plašas pilnvaras tās veiktā audita laikā, bažas rada iespējamā dažādā izpratne par VID pilnvarām, kas izriet no šīs jaunās normas, proti, VID ierēdņi var kļūdaini vai negodprātīgi uzskatīt, ka viņu VID audita laikā realizējamās pilnvaras pārbaudīt visu, kas ienāk prātā, ir neierobežotas.

Likums var provocēt strīdus

Juristu ieskatā, bažas rada tas, ka sevišķi plaši VID darbinieki var mēģināt tulkot viņu tiesības piekļūt nodokļu maksātāju "citai informācijai, kas varēja ietekmēt nodokļu aprēķinu un samaksu", un te domstarpību novēršanai būtu jāatstāj VID tiesības piekļūt informācijai, kas "ietekmē" nodokļu aprēķinu un samaksu. Pretējā gadījumā likums var provocēt bezgalīgus strīdus - kas varēja vai nevarēja ietekmēt nodokļu aprēķinu.

Tāpat būtiski būtu zināt, kādas ir nodokļu maksātāju iespējas savu tiesību aizsardzībai pret iespējamu personu tiesību aizskārumu, kas varētu rasties, ja VID visu, kas atrodas nodokļu maksātāja datoros un serveros, klasificēs kā "citu informāciju", kas "varēja ietekmēt nodokļu aprēķinu un samaksu", un VID kopētu, aplūkotu un apstrādātu šo informāciju bez jebkādiem ierobežojumiem, pauda advokāti.

Plāns - ēnu ekonomikas apkarošanai

Juristu vērtējumā, ir saprotams likumdevēja mērķis no nodokļu administrācijas interešu viedokļa īstenot pasākumu plānu ēnu ekonomikas apkarošanai un godīgas konkurences nodrošināšanai 2010.-2013.gadam, kas paredz, ka minētie grozījumi ir nepieciešami, lai identificētu aizdomīgus darījumus un novērstu iespēju nodokļu maksātājiem kārtot "dubulto" grāmatvedības uzskaiti, kad darījumi nodokļu vajadzībām tiek atspoguļoti datora grāmatvedības programmā, bet grāmatvedības uzskaitē uzņēmuma vajadzībām tiek papildus veikta citā programmā vai citā datorā.

Var radīt nekontrolējamas sekas

Juristi uzskata, ka šādas plašās VID pilnvaras kontekstā ar Starptautiskā Valūtas fonda (SVF) 2010.gada septembra misijas norādījumiem veikt vairāk - ar vairāk darbiniekiem - un dažādākus auditus var radīt nekontrolējamas sekas jau tā traušlās Latvijas biznesa vides reputācijai.

Nodokļu maksātāji, protams, nevarēs slēpties aiz dokumentu konfidencialitātes aizsega, ja dokuments vai informācija tiešām ietekmē nodokļu samaksu vai aprēķinu, tomēr jāņem vērā, ka

šādas visaptverošas informācijas kopēšanas gadījumā VID rīcībā nonāks privātā korespondence, fotogrāfijas, video un audio ieraksti, nodokļu maksātāja un tā darbinieku, kā arī trešo personu personu dati, dokumenti un korespondence, ko aizsargā klienta un advokāta privilēģija jeb konfidencialitāte,

kas kategoriski aizliedz valsts iestādēm pat aplūkot šādu informāciju, saraksti un dokumentus, norāda juristi.

Kā VID nodrošinās tiesības uz informācijas neaizskaramību

Juristi pauda uzskatu, ka nepieciešams atbildēt uz jautājumiem, kā VID rīkosies, iegūstot šādu informāciju, kā VID nodrošinās nodokļu maksātāja tiesības uz šīs informācijas neaizskaramību un to, ka tā nenoplūst tālāk no VID, jeb kā tiks nodrošināta informācijas konfidencialitāte.

"Domājams, ka VID jābūt gatavām instrukcijām vai kārtībai, kā rīkoties, lai nodokļu maksātāja tiesības netiktu aizskartas, izlietojot šīs ļoti plašās VID pilnvaras,"

norādīja juristi.

Aktuāls un ļoti svarīgs ir jautājums, kad VID iegūs uz sava datu nesēja informāciju, kuras aplūkošana VID var būt ierobežota jebkurā gadījumā - tas attiecas uz klienta saraksti ar savu advokātu juridiskās palīdzības ietvaros saskaņā ar Advokatūras likuma 6.pantu, jo šādos gadījumos VID nav tiesību kontrolēt korespondenci un dokumentus, kurus advokāti saņēmuši vai sastādījuši, sniedzot juridisko palīdzību,

izdarīt to apskati un izņemšanu, kā arī veikt kratīšanu, lai atrastu un izņemtu šādu korespondenci un dokumentus.

Faktiski šādu dokumentu kopēšana nebūtu pat pieļaujama, ja nodokļu maksātājs norādīs, ka informācija satur advokāta un klienta korespondenci.

Vēl viens būtisks aspekts ir fizisko personu datu apstrāde, norādīja juristi. "Cita informācija", kas raksturo darbības, kas ietekmēja vai varēja ietekmēt nodokļu aprēķinu un samaksu, var saturēt personas datus Fizisko personu datu aizsardzības likuma izpratnē.

Jābūt kontroles mehānismam

Ja attiecīgais likuma papildinājums tiktu pieņemts, tad nodokļu administrācijai būtu tiesisks pamats šo personas datu apstrādei, atzīmēja juristi, norādot, ka no personas datu aizsardzības viedokļa būtu nepieciešams nodrošināt efektīvu kontroles mehānismu, kas iesaistītajām personām palīdzētu pārliecināties, ka personas datus saturošā informācija tiešām tiek izmantota tikai tam mērķim, kam tā ir iegūta, un ka "liekās" informācija apstrāde tiek izbeigta tūlīt pēc tam, kad nodokļu administrācija konstatē, ka tā nav saistīta ar nodokļu aprēķinu un samaksu.

Tāpat kritiski svarīgi ir nodrošināt, ka iegūtā informācija ir drošībā un izslēgta tās noplūde trešajām personām, rezumēja juristi.

Virza uz Saeimu

FM Komunikācijas departamenta direktore Baiba Melnace sacīja, ka šis likuma Par nodokļiem un nodevām papildinājums pieņemts Ministru kabinetā 7.jūnijā, tādējādi tas tiek virzīts tālāk skatīšanai Saeimā.

Pēc viņas teiktā, ar minēto likuma papildinājumu nav iecerēts palielināt VID iegūstamās informācijas apjomu, bet gan novērst situācijas, kad VID veikto nodokļu kontroles pasākumu vajadzībām nepieciešamie dokumenti no uzņēmēju lietotajām grāmatvedības programmām tiek izdrukāti.

Iecerētais papildinājums nenozīmē, ka uzņēmējam VID būs jāatdod dators, turklāt pašā VID tiks izstrādāta iekšējā kārtība, kas noteiks šīs informācijas pieprasīšanas kārtību un apjomu, kā arī noteiks informācijas aizsardzību.

Melnace sacīja, ka VID būs jāpamato pieprasījums saņemt konkrētus datus un informāciju no uzņēmēja.